

Zápis z národního semináře o justici vstřícné k dětem

čtvrtek 29.dubna 2021 od 10:00 online na platformě Zoom

Úvodní slovo - Prof. JUDr. Helena Válková, CSc., vládní zmocněnkyně pro lidská práva

1. Opatrovnický soud, rozvodové řízení
2. Obsazování opatrovnických soudů kvalitními soudci
3. Nedostatečné zapojování dětí do soudního řízení
4. Práva dítěte v době pandemie - Výbor pro práva dítěte na konci minulého roku vydal „Desatero ochrany práv dětí (nejen) za časů koronaviru.“ Zdůrazněno v tomto kontextu bylo kromě jiného i právo dítěte na včasnou soudní ochranu. Během nouzového stavu totiž došlo mezi dalšími problémy i k nárůstu rozpadu rodin, eskalaci případů domácího násilí a omezení návštěv ve věznicích. I provoz soudů byl omezen, nebyla nařizována soudní jednání a docházelo tak logicky k průtahům. Kromě ostatních změn, které s sebou krizová opatření přinesla, tak měly nedostatky v oblasti justice své vážné dopady i na děti, které se s nimi budou muset ještě dlouho vyrovnávat.

Představení evropského projektu Justice vstřícná k dětem – v akci (CFJA)

RNDr. Miroslav Prokeš, předseda Spolku zastánců dětských práv – české sekce DCI
Dvouletý projekt národních sekcí DCI z Evropy, jak dostat principy justice vstřícné dětem do praxe, podpořený z programu Erasmus+.

Jak prožívaly děti správní či soudní řízení – poznatky z terénu

Mgr. Zlata Brůžková, LUMOS Pardubice, Bc. Jana Šotolová, Štětí

Představení organizace LUMOS, informace o projektu, o závěrech z projektu, kdy hlavním výstupem bylo, že děti potřebují být informovány o průběhu jednání, nejhorší je pro ně nejistota.

Představení druhé skupiny, která byla odlišná, jednalo se převážně o děti ze sociálně vyloučené lokality se zkušenostmi se sociálními pracovníky od dětství. Z projektu vyplynulo, že největší strach mají z nejistoty a aby někomu neublížily, z délky trvání procesu. Nejvíce záležitosti dle nich na osobnosti a přístupu sociální pracovníce. V případě možnosti by chtěly mít s sebou při jednání kamaráda nebo soc. pracovníci (terénní pracovníci, pracovníci Soc. aktivizační služby), které věří. Nejhorší zkušenosti měly s příslušníky Policie ČR.

Reflexe pokroků a nedostatků v realizaci zásad CFJ

Mgr. Monika Šimůnková, zástupkyně veřejného ochránce práv

Mgr. Klára Šimáčková Laurenčíková, předsedkyně Výboru pro práva dítěte

Představení Kanceláře veřejného ochránce práv, zdůraznění zaměření na děti a jejich práva.

Vládní výbor pro práva dětí - představení výboru, problém s vymahatelností doporučení, chybějící kompetence a pravomoci k vymáhání opatření, doporučení MŠMT. Zřetel na zvlášť zranitelné rodičovské skupiny - podpůrné služby. Vzdělávání profesionálů! Metodická jednotnost a sdílení informací mezi resorty. Preventivní programy (specifické, převážně ve školách...). Kvalitní systém monitoringu a získávání dat - jednotné místo. Využít Národní plán obnovy k podpoře dětí, včetně jejich zhoršeného psychického stavu v souvislosti s pandemií covid-19, přijmout vládní strategii a národní akční plán. Státní orgány by měly umět vyhodnocovat situaci každého konkrétního dítěte. Nárok dítěte a rodiny na včasné zajištění a financování služeb spojených se sociální situací, pokud lze ještě předejít jejímu zhoršování. Neumísťovat děti mimo rodinu, zejména ne do ústavních zařízení.

Diskuse a doporučení pro legislativu a praxi

Prof. JUDr. Helena Válková, CSc., vládní zmocněnkyně pro lidská práva

Jana Zapletalová - Justiční akademie - nejzásadnější pro změnu je vzdělávání

1. Pořádání seminářů k právům dětí, interdisciplinární, také online, soudy poptávají
2. online kurz HELP - justice vstřícná dětem, bude český překlad
3. informační videa, jak to chodí u soudu - pro děti, i ve znakové řeči
4. fokusní skupina dětí, které mají zkušenost s justicí (ústavní péče, rozvod rodičů, pěstounská péče...)
5. Rodinně-právní sympozium

Plány, jak šířit výstupy - JA spadá pod MS, záleží na rozpočtové situaci, pozice soc. pracovníka u soudu, lze sloučit s funkcí soudního tajemníka

Aneta Redlichová - Ministerstvo spravedlnosti

Za Ministerstvo spravedlnosti bych chtěla alespoň říct, že dlouhodobě spolupracujeme s Výborem pro práva dítěte, kterému se v rámci naší působnosti snažíme vycházet maximálně vstřícně, dlouhodobě spolupracujeme s Justiční akademií, KVOP a dalšími orgány. V současné době se ve spolupráci s Výborem pro práva dítěte zabýváme zejména zvláštními výslechovými místnostmi soudů pro zjišťování názoru a výslech dětí a jiných zranitelných osob a specializací opatrovnických soudců. Dovoluji si upozornit na sněmovní tisk 899, jenž se aktuálně nachází v prvním čtení a který má zavést do českého právního řádu některé nástroje, které směřují na prevenci rodičovského konfliktu a jeho negativních následků pro dítě v případě rozpadu jejich vztahu. Moc děkuji kolegyni Zapletalové z JA za příspěvek k jejich projektům, protože vzdělávání soudců považujeme za velice zásadní.

Ágnes Němečková - Novela zákona o SPOD - pozměňovací návrh 7686 - pokud dítě samo požádá o přijetí do ZDVOP, musí posoudit OSPOD -

<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&T=911>

důvodová zpráva - V praxi by pak postup v situaci, když dítě samo požádá o umístění do zařízení, měl být takový, že OSPOD vyhodnotí, zda se jedná o dítě ohrožené či nikoli, a v případě, že bude vyhodnoceno jako ohrožené ve smyslu ustanovení § 6 zákona, bude

shledáno ze strany OSPOD umístění důvodným. Toto vyhodnocení bude následně soužit jako podklad pro podání návrhu soudu na umístění dítěte do ZDVOP. Tím se dostane pobyt dítěte do „režimu“ umístění dítěte v zařízení na základě rozhodnutí soudu. V případě, že OSPOD vyhodnotí, že dítě, které samo požádalo o umístění do zařízení OSPOD, není ohrožené ve smyslu § 6 zákona, pak v takovém zařízení dítě být umístěno nemůže, neboť jeho pobyt nesplňuje podmínky na poskytování sociálně-právní ochrany ve ZDVOP, které je zařízením vyhrazeným pro řešení krizových situací dítěte.

reakce: v konkrétních případech je ohrožen zájem dítěte, velký prostor pro subjektivní posouzení,

Redlichová - V reakci na kolegyni Němečkovou - tou konkrétní novelou SPOD se osobně nezabývám a nejsem tudíž schopna se za MSp nyní vyjádřit. Na první poslechnutí to na mě osobně působí negativně. Případně se obraťte na kolegu Sosnu, který by tu novelu měl sledovat.

Soňa Soukupová - Okresní soud v Chrudimi

- mají soc. pracovníka z projektu
- na některých soudech je problém, že nemají k dispozici organizace, které by jim mohly pomoci
- problém s Úřady práce, kde „nutí rodiče“ k soudním řízením

Kamila Špejrová - Probační a mediační služba

- nejdůležitější je změna myšlení u všech účastníků - přizpůsobit se myšlení dětí

Šárka Hostinská - Domnívám se, že změnit myšlení by měli i sociální pracovníci OSPOD. Snažíme se o to, ale je to proces zdlouhavý. Domnívám se však, že se situace začíná zlepšovat a přístupy začínají měnit. Služeb /zejm. psychologů/ je bohužel obrovský nedostatek

Klára Laurenčíková - Zásady bezpečné komunikace s dětmi - jak je naformulovat, a jak je distribuovat - prosba, podnět pro účastníky

Domnívám se, že změnit myšlení by měli i sociální pracovníci OSPOD. Snažíme se o to, ale je to proces zdlouhavý. Domnívám se však, že se situace začíná zlepšovat a přístupy začínají měnit. Služeb /zejm. psychologů/ je bohužel obrovský nedostatek

Domnívám se, že změnit myšlení by měli i sociální pracovníci OSPOD. Snažíme se o to, ale je to proces zdlouhavý. Domnívám se však, že se situace začíná zlepšovat a přístupy začínají měnit. Služeb /zejm. psychologů/ je bohužel obrovský nedostatek

Návrh doporučení

1. Doporučení zúčastněných dětí k řízení před úřady a soudy:

- a) **Více osobní, ohleduplný způsob komunikace.**
- b) **Větší nestrannost sociálních pracovníků.**
- c) **Větší důraz na názor dítěte (jinak se dítě zbytečně cítí podvedené a je to pro něj psychicky těžké).**
- d) **Mluvit k dítěti, konkrétně a srozumitelně (2 účastníci).**
- e) **Dítě má být u soudu s osobou, které důvěřuje, a má se mu umožnit přímé vyjádření.**
- f) **Vstřícnější zaměstnanci v diagnostickém ústavu.**
- g) **Vstřícnější sociální pracovníci a lepší právníci.**

2. Doporučení profesionálů

a) Právo na informace

Je třeba, aby dítě bylo vždy informováno (vhodnou formou) nejen o rozhodnutí, které se ho týká, ale i o důvodech, pro které bylo takové rozhodnutí učiněno.

b) Právo na odvolání

Dítě musí být pečlivě instruováno o možnostech odvolání proti rozhodnutím ve správním řízení.

c) Právo na participaci

Úředníci veřejné správy se musí vždy dotázat dítěte, zda chce být při pohovoru doprovázeno rodičem, opatrovníkem, pečovatelem či nějakou blízkou osobou.

d) Právo na ochranu

Je nutné novelizovat legislativu tak, aby práva dítěte během správního i soudního řízení byla vždy chráněna a hájena nestrannou osobou, zejména advokátem ex offio, placeným státem.

e) Právo na soukromí a důvěrnost

Je nutno rozpočtovat více finančních prostředků do vybavení k dětem vstřícných místností úřadů a soudů pro jednání s dětmi. V případě potřeby musí být k dispozici vybavení pro hlasový a obrazový záznam.

f) Princip nejlepšího zájmu dítěte

Je nutno zahrnout principy justice vstřícné k dětem do základního vzdělávání právníků.

Při náboru správních úředníků, kteří mají přicházet do styku s dětmi, by se měla vždy posuzovat schopnost kandidáta komunikovat s dětmi.

Je nutné novelizovat legislativu stanovením závazných lhůt pro každý krok správního řízení týkajícího se dítěte, aby se předešlo nepříjemně dlouhému protahování doby řízení, která dnes může v praxi činit i několik let.

Je nutné snížit administrativní zátěž („papírování“) pro sociální pracovníky a soudce. Vláda musí systemizovat více sociálních pracovníků a vyšších soudních úředníků a také je zvýšením platů motivovat, aby neodcházel. Zvláště sociální pracovníci jednající s dětmi by měli mít tutéž délku placené dovolené jako mají učitelé, aby se u nich předcházelo vzniku syndromu vyhoření a vysoké fluktuaci.

Doporučení vzešlá z Výboru pro práva dítěte Rady vlády pro lidská práva (2019):

- 1. Zřízení speciální pozice koordinačního pracovníka Ministerstva spravedlnosti pro oblast rodinně-právního a opatrovnického soudnictví;**
- 2. Zavedení specializace soudců na rodinně-právní a opatrovnickou agendu;**
- 3. Zajištění řádného sběru dat o počtu opatrovnických soudců na jednotlivých okresních i krajských soudech a jejich zatížení, resp. nápadu agendy;**
- 4. Zajištění snadného přístupu k těmto informacím veřejnosti a jejich zahrnutí do monitoringu Ministerstva spravedlnosti o stavu justice;**
- 5. Vypracování analýzy srovnávající počet soudců zabývajících se touto agendou na jednotlivých soudech s jejím nápadem;**
- 6. Na základě těchto statistik zajištění dostatečných kapacit opatrovnických soudců k rychlému a spravedlivému rozhodování na všech soudech;**
- 7. Nastavení odpovídající právní regulace v zákonech i vyhláškách Ministerstva spravedlnosti, zejména jednacím řádu pro okresní a krajské soudy;**
- 8. Podpora participace dětí, vytváření prostředí a užívání přístupů přátelských k dětem – zajištění speciálních výslechových a jednacích místností pro děti na každém soudu, stanovení jednotných obecných požadavků na vzhled, vybavení a funkci tohoto prostoru,**
- 9. Zajištění dostupnosti systematického školení opatrovnických soudců, včetně oblasti participace dětí a zavedení sledování návštěvností těchto speciálních modulů;**
- 10. Zajištění sjednocení judikatury v opatrovnických věcech vzhledem k nemožnosti dovolání;**

- 11. Standardizace postupu soudních znalců v opatrovnickém soudnictví;**
- 12. Podpora interdisciplinární spolupráce všech dotčených aktérů.**